

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Research Article**Subject Area**
Fine Arts, PictureVol: 8 Issue: 60
Year: 2022 JUNE
Pp: 1074-1081**Arrival**
02 May 2022**Published**
30 June 2022

Article ID 62758

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/8/smryj.62758>**How to Cite This Article**
Boydaş, O. & Yıldırım, G. (2022). "Jan Van Eyck, Diego Velazquez Ve Eduoard Manet'nin Eserlerinde Ayna Kullanımına Dair Bir İnceleme", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(60): 1074-1081

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Jan Van Eyck, Diego Velazquez Ve Eduoard Manet'nin Eserlerinde Ayna Kullanımına Dair Bir İnceleme

A Review On The Use Of Mirror In The Works Of Jan Van Eyck, Diego Velazquez And Eduoard Manet

Okan BOYDAŞ¹ Gülin YILDIRIM² ¹ Dr.Öğr.Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Sivas, Türkiye
² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, Sivas, Türkiye

ÖZET

Sanat tarihine bakıldığında resim sanatında ayna kavramının hem metaforik olarak hem de görsel bir anlatım biçimi olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu kavramın, sanatçıların atölyelerinde kullandıkları bir nesne olmakla beraber, eserlerinde yer verdikleri bir detay haline geldiği görülmektedir. Sanatçıların resim içerisinde resim oluşturarak yüzey üzerindeki görüntüyü farklı ve üzerine düşünülür kılmak için bir detay olarak kullandıkları aynalar, görüntüyü bozmadan yansıtmayı sağlayan cilalı yüzeylerdir. İlk aynaların metal yüzeylerin parlatılması sonucu elde edildiği görülmektedir. Daha sonra ise günümüzde kullanılan şekli ile cam levhaların bir yüzeyinin cıva ile kaplanarak oluşturulduğu aynalar geliştirilmiştir.

Bu bağlamda hazırlanan bu çalışmanın temel konusu olan ayna kavramı, Jan Van Eyck, Diego Velazquez, Eduoard Manet'nin eserlerinde incelenerek, ayna kavramının resim sanatında kullanımına dair örneklendirmelere yer verilecektir.

Çalışma; bilimsel araştırma yöntemlerinden olan nitel araştırma yöntemiyle bağlantılı olarak, literatür taraması ve betimsel analiz yöntemi ile oluşturulmuştur. Literatür taramasında konu ile ilgili kitap ve makaleler incelenerek ilgili alanlardan yararlanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ayna, Jan van Eyck, Diego Velazquez, Eduoard Manet

ABSTRACT

Looking at the history of art, it is seen that the concept of mirror in painting is used both metaphorically and as a visual expression. Although this concept is an object used by artists in their workshops, it is seen that it has become a detail that they include in their works. Mirrors, which artists use as a detail to make the image on the surface different and thinkable by creating a painting within a painting, are polished surfaces that allow reflection without disturbing the image. It is seen that the first mirrors were obtained as a result of polishing metal surfaces. Later, mirrors were developed, in the form used today, in which one surface of glass plates is coated with mercury.

In this context, the concept of mirror, which is the main subject of this study, will be examined in the works of Jan Van Eyck, Diego Velazquez, Eduoard Manet, and examples of the use of the concept of mirror in painting will be given.

Study; In connection with the qualitative research method, which is one of the scientific research methods, it was created by literature review and descriptive analysis method. In the literature review, books and articles related to the subject were examined and related fields were used.

Key words: Mirror, Jan van Eyck, Diego Velazquez, Eduoard Manet

GİRİŞ

Resim sanatı içerisinde, resmin temasına etkileyen birçok faktör bulunduğu bir gerçektir. Bunlar sanatçının yaşadığı dönem, o dönemin sanat akımı ve sanatçının eserlerinde kullandığı bireysel üsluptur. Bu çerçeveden bakıldığında resim teması belgesel nitelik taşıyarak, o dönemi yansıtmaya da bir araç haline geldiği düşünülebilir. Bu etkiyle örtüşen nesne ise, ayna olmuştur. Görme olayının ve görsel algılamının temeli ışık, göz ve beyne dayanır. Görsel algıyı, insanda model, fon ve detayları ayırmsayabilme becerisi olarak tanımlamak mümkündür(Artut,2013:161). Bu bağlamdan bakıldığında aynayı fiziksel olarak bir yansıma yaratma aracı olarak tanımlamakta doğru olacaktır.

Yansıma fikri, insanların çağlar boyunca ilgisini çekmiş ve merak konusu olmuştur. Sanatın ve sanatçının bu görsel illüzyondan etkilenmemesi de kaçınılmaz olmuştur.

Leonardo da Vinci'nin "ressamın zihni ayna gibi olmalıdır" önermesi aynanın kavramsal yapısına bir gönderme niteliği taşısa da, aynanın görsel nitelikte kullanıldığı çalışmaları da işaret etmektedir. Rönesans'tan itibaren sanat fikrinin kendisiyle büyük ölçüde bütünleşik görünmesiyle aynalar; metafor, imge, alet ve araç olarak Batı'nın sanat teorisi ve pratiği boyunca her yerde ortaya çıkmaktadır(Bird,2016:81).

Problem

Resim sanatı içerisinde oluşturulan kompozisyonlarda birçok öğe ve nesneye yer verilmiştir. Bu nesnelere farklı dönemlerde farklı sanatçılar tarafından yorumlanmış ve sunulmuştur. Bunlardan biri olan ayna nesnesi ve resim sanatındaki etkisi üzerine aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

✓ Ayna nesnesi nedir, tarih içerisindeki yeri ne olmuştur?

✓ Jan van Eyck, Diego Velazquez, Eduoard Manet eserlerinde ayna unsurunu nasıl kullanmışlardır?

Yöntem

Sanat tarihi içerisinde etkili akımlar arasında olan Rönesans, Barok ve İzlenimcilik içerisinde dönemin sanatçılarının kendi üsluplarının hâkim olduğu çalışmalarında ortak bir nokta olan ayna, zaman içerisinde uğradığı değişimin farklı zamanlardaki yansımaları incelemeyi amaçlayan bu çalışma da betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yöntemi ile farklı anlatım biçimleri arasında nasıl bir ilişki olduğu, anlamın nereden geldiği, nasıl bir işlevi olduğu ve nasıl betimlendiğine odaklanılmıştır. Konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır.

Buna göre, betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek,2003) (Aktaran: Özdemir,2010:336)

AYNA

İnsanlar, geçmişte de bugün olduğu gibi görüntülerini önemsemişler ve yansımaları merak konusu olmuştur. Bu maksatla kaplarda biriken sular, akarsular, göller, denizler ve parlak taşlardan yararlanmışlardır. En net yansıma ise ayna ile mümkün olmuştur.

Yapılan arkeolojik kazılarda insanoğlunun kullandığı ilk ayna; Çatalhöyük'te bulunan parlak obsidyenden yapılmış olan aynadır. Aynaya dair diğer eski kalıntılar ise Mısır'da bulunmuştur. Bu kalıntılar, bir ayna çerçevesine ait olan alçıtaşı ve kayağantaş levhalarıdır (Sivri ve Angın, 2020:32)

Bununla birlikte Mezopotamya, Çin, Roma, Mısır ve Yunan medeniyetlerinin bakır ve bronz aynalar kullanıldığı bilinmektedir. Bu uygarlıklarda kolayca şekil verip cilalanabilir olmaları ve aynı zamanda dayanıklı olmaları sebebiyle metal aynaların tercih edildiği görülmüştür. Zaman içinde gelişen teknoloji ile birlikte çok ince metal katmanla kaplanmış cam levhalar kullanıma sunulmuştur.

Günümüzde kullanılan cam aynaların gelişimine sirlama tekniğini geliştirmelerinden dolayı en büyük katkının Venedik Cumhuriyeti tarafından yapıldığı düşünülebilir. *“Bu teknikte ince bir kalay yaprak düz bir şekilde yayılıyor ve üstü civa ile kaplanıyordu. Civanın fazlası sıkıştırılarak alındıktan sonra üstüne bir kâğıt ve onun üstüne bir cam levha konuyordu. Aradaki kâğıdın yavaşça çekilip alınması sırasında kalay ve civa bir amalgam(civanın metallerle yaptığı alaşım) oluşturularak camın alt yüzeyini kaplıyordu”*(<https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/>,10.22).

Bugünkü aynaların ise daha çok gümüş veya alüminyumdan yapıldığı görülmektedir. Aynanın yüzeyinin zarar görmemesi için de camdaki gümüş önce bakır sonra koruyucu boya ile kaplanmakta olduğu bilinmektedir.

“Cam üretimi pencere camı üretimine bir zorluk daha getirmiştir: Sirlama. Bu bağlamda, Romalıların yararlandığı eski teknik sıcak kurşun uygulamasından ibaretti; ama dayanak işlevi gören tabakanın oldukça ince ve düzgün olması gerekiyordu, çünkü kalın tabakalar ateşe dayanamamıştır. Cam üfledikten sonra içine eritilmiş kurşun dökülüyordu; bu kurşun içbükey kısımda toplanıyor ve daha sonra biçimlendiriliyordu. Aynanın boyutu bir kâse kadardı ve eğrilik bu aynaya XV. Ve XVI. Yüzyıl Flaman resimlerinde ve Alman gravürlerinde görülen bombeli biçimleri veriyordu”(Melchior-Bonnet,2007:28).

Jan van Eyck'a ait “Arnolfi'nin Evlenmesi” isimli çalışmada yer alan ayna bu tanıma uyan dışbükey bir aynadır. Bu aynanın daha büyük bir örneğine “Arnolfi'nin Evlenmesi” tablosundan yüz elli yıl sonra, Velazquez'in “Las Meninas” isimli çalışmasında yer verildiği görülmektedir.

Ayna Nesnesinin Kültürel Tarihi

Ayna nesnesi masallara, mitolojik hikâyelere, inanışlara konu olarak üzerine düşünülen bir nesne olmuştur. Mitolojik anlam içerisinde de anlam farklılıkları hâkimdir.

Mitolojik ve Dinsel Bir Sembol Olarak Ayna makalesinde Sümer mitolojisinden şöyle söz etmiştir; Ayna Sümerlerin Gılgamış Destanı'nda kurtarıcılık özelliğiyle ön plana çıkan bir motiftir. Bu destana göre Gılgamış ölümsüzlük iksirini bulmak için yola çıktığında Gemici Urşanabi'ye rastlar. Yanlış yolda olduğunu söyleyen Urşanabi, Gılgamış'a ormana geri dönmesini ve orada yüz yirmi küreği kesip meme şeklinde bir ayna yaparak, kendisine geri getirmesini ister. Bunun üzerine Gılgamış ormana gider ve Urşanabi'nin dediği şekilde aynayı yaparak ona verir. Böylece ikisi gemide bu aynayı kullanarak fırtınalı sularla boğuşurlar. Dolayısıyla Sümer mitolojisinde ayna, Gılgamış'ın doğru yola koyulmasında önemli rol oynayan bir araç olarak betimlenir(Gılgamış Destanı,1941:36)(Aktaran: Sümer,2017:1368).

Yunan mitolojisinde ayna, doğanın bir unsuru olan su olarak karşılık bulmaktadır. Mitolojiye göre, bir kahin Narkissos'un dünyada kendi yüzünü görmediği sürece yaşayacağını bildirir. Ekho isimli bir peri kızı Narkissos'a aşık olur. Ancak Narkissos bu sevgiye karşılık vermeyerek, peri kızının yanından uzaklaşır. Ekho bu durum karşısında gündün güne eriyerek ölmüştür. Bütün vücudundan arta kalan kemikleri kayalara, sesi ise bu kayalarda 'eko' denilen yankılara dönüşür. Bir gün av izindeki Narkissos susamış ve bitkin bir şekilde bir nehir kenarına gelir. Buradan su içmek için eğildiğinde, sudan yansıyan kendi yüzü ve vücudunun güzelliğini görür. Yerinden kalkamaz, kendine aşık olmuştur(<https://tr.wikipedia.org/wiki/Narkissos>). Narkissos kendi yüzünü görmüş ve Ekho gibi hayatını kaybederek nergis çiçeğine dönüşmüştür.

Yunan mitolojisinde ayna bir dönüşüm niteliği taşıyarak, bu sürecin sağlayıcısı konumundadır.

Sembol bakımından oldukça zengin olan Mısır Medeniyetinde ayna, ölümsüzlüğü temsil etmektedir. Ölülerini mumyalama fikri ölümsüzlüğü sağlama amacı güder. Bunun beraberinde ayna kullanımı da bu fikri besler niteliktedir.

Antik Mısır'da Ankh adı verilen ve birçok Mısır tanrısının yanında bulundurduğu bir işaret vardır. Yaşam anlamına gelen Ankh, güçlü olmayı ve koruyuculuğu ifade eder. Bu işaretin somutlaştığı nesne aynadır. El aynası olarak anlam kazanan Ankh, sonsuzluğa vurgu yapar. Mısırdaki aynaların şekilleri ise genellikle daireseldir. Bu niteliği dairesel zamana yani ölümsüzlüğe atıftır. MÖ 1300'lerde hüküm sürmüş Mısır Firavunu Tutankamon'un mezarında el aynası bulunur. Bu durum aynanın Antik Mısır'da ebediliğe vurgu yaptığını ilişkin önemli bir işarettir(Remler,2003:16,Akt:Sümer, 2017:1369).

Birçok kültürde olduğu gibi İslamiyet öncesi Türk kültüründe yer alan Şamanların, ruhlarla insanlar arasında etkileşim sağladığına inanılmıştır. Kullandıkları semboller arasında ayna da bulunmaktadır. Kullanım amacı ve anlamı şu şekildedir;

Ayna eski Türklerde bu dünya ile öte taraf arasındaki sınır ifade eden bir semboldür. Ayrıca o, baktığında şamanın kendi ruhunu görebildiği, gelecekte haber verdiği ruhlar âlemine açılan bir penceredir. Ayna ayrıca bu dünya hakkında bilgiler veren esrarlı bir nesnedir. Davul, şamanı vecde getirirken ayna da üzerinde kötü ruhlar biriktirir. En sonunda ayna üzerine yerleşen ruhları kovarak kötülüğü bertaraf etmiş olur(Baldick,2010:157-158, Akt:Sümer,2017:1370)

Felsefi anlamda da ayna nesnesinin yansıtıcı işlevi metaforik anlamda kullanılmıştır. Sokrates, insanın kendi bilme çabası doğrultusunda ayna nesnesine atıf yapmıştır. Platon'un, *I. Alkibiades* diyalogunda, kendi özünü bilme doğrultusunda yapılan değerlendirmeler şöyledir;

Sokrates.-... "Kendini gör", bu öğütten ne anlıyorsunuz? Ne çıkarıyorsunuz? Göz kendini görebileceği bir şeye bakmalıdır, deriz, değil mi?

Alkibiades.- Elbette.

Sokrates.-Peki hangi şeye bakalım da hem kendimizi, hem de o şeyi görelim?

Alkibiades.- Aynaya heralde, veya bunun bir benzerine? (Platon, I. Alkibiades, Akt: Yıldız,2012:9)

Ayna nesnesi birçok farklı anlama eşlik ederek zaman içerisinde değişmiştir. Her dönem kıymetli olan bu nesne farklı kültürlerde kurtarıcılık, dönüşüm, ölümsüzlük ve sınır manaları taşıyan bir sembol olmuştur. Öte yandan berrak ve yalın bir yansıma sunması insanın kendini görmesi için güçlü bir benzetme oluşturur.

Sanat, yaşadığı çevrenden ve geçmiş yaşantılardan bağımsız düşünülmemelidir. Bu bağlamda sanatçıların da eserlerinde de aynayı sembolik bir maksatla kullanılmış olabileceği fikri oluşmaktadır. Hem teknik anlamda hem de içerik anlamında zengin bir anlatıma olanak sağlayan bir nesne olduğu söylenebilir.

ÇALIŞMALARINDA AYNA KULLANAN SANATÇILARDAN ÖRNEKLER

Zaman içerisinde değişerek gelişen ayna; sanatçıların ister çalışmalarını yaparken kullandıkları bir araç, ister çalışmalarının içerisine dâhil ettikleri bir sembol olarak sanat tarihi boyunca karşımıza çıkmıştır. Bu bağlamda ayna kavramı, sanat tarihinin en önemli çalışmaları içerisinde yer alan Jan van Eyck'in "Arnolfi'nin Düğünü", Diego Velazquez'in "Nedimeler" ve Edouard Manet'in "Folies-Bergere'de Bir Bar" isimli çalışmalarındaki anlatım şekilleri üzerinden incelenecektir.

Jan Van Eyck- Arnolfi'nin Düğünü

Kuzey Rönesans sanatçılarından biri olan Jan Van Eyck, resimlerindeki detaycı ve renkçi anlayışı ile fark edilir bir konuma sahip olduğu söylenebilir. Sanatçının incelenecek olan eseri, birçok kaynakta bir nikâh töreni olarak belgelendiği iddia edilen "Arnolfi'nin Düğünü"(Resim 1) adlı eserdir.

Resim1:Jan Van Eyck (1434), Meşe Panel üzerine yağlı boya, 82x60 cm, National Gallery, Londra, Birleşik Krallık.
Web:https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Van_Eyck_-_Arnolfini_Portrait.jpg 07.03.2022,(23.36) tarihinde alınmıştır.

Eser, meşe üzerine yağlı boya tekniği ile yapılmıştır.Çalışmaya bakıldığında, merkezde iki figür bulunduğu görülmektedir. Figürler İtalyan Rönesans'ında hâkim olan kusursuz anatomik özelliklerden uzak bir şekilde resmedilmiştir. Figürler iç mekân içerisinde konumlandırılmış,çiftin çevresine sembolik anlamlar yüklü olduğu düşünülen nesnelere yerleştirilmiştir. Bunlardan ilki çiftin arasına konumlandırılmış köpek figürüdür. Bu köpeğin sadakati simgelediği yorumu yapılabilir. Köpeğin biraz ilerisinde erkek figüre ait olduğu düşünülen tahta dokuya sahip terlikler olduğu görülmektedir.Çalışmanın gerisinde ise kadın figüre ait kırmızı terlikler konumlandırılmış durumdadır. Resmin tek ışık kaynağı sol tarafta bulunan penceredir. Pencereden gelen ışıkla bir kısmı aydınlanan bir diğer nesne tavanda asılı duran avizedir. Avize oldukça detaylı resimlenmiştir ve üzerinde dört mum haznesi olan avizenin üzerinde yalnız bir mumun yanmış şekilde resmedildiği görülmektedir. Yanan mumun da sembolik ve dini bir anlam taşıdığı düşünülebilir. Avizenin hemen altında ise dış bükey bir ayna konumlandırılmıştır. Aynanın etrafı dini hikâyeleri konu alan küçük resimlerle çevrilidir. Bu ayna resim içerisinde bir resim daha görülmesine olanak sağlamıştır. Böylelikle ayna, sanatçının da orada olduğunu belgeleyerek resim içerisinde görünenden fazla figür olduğu fikrini uyandırmıştır. Bu yönden bakıldığında mekânı farklı bir açı ile sunduğu yorumu yapılabilir.

Resim 1'den ayrıntılar

Diego Velazquez- Nedimeler

İspanyol Barok dönemi sanatçılarından olan Diego Velazquez'in eserlerinde Barok sanatın özellikleriyle paralel olan portreler ve etkili ışık kullanımının hâkim olduğu görülmektedir. Sanatçının bu araştırmaya dâhil olan eseri '*Nedimeler (Las Meninas)*' (Resim 2) adlı eseridir.

Barok resim sanatı, 17.yüzyıla hâkimolan bir sanat anlayışıdır. Ancak her bölgede yansıması farklı olmuştur. Rönesans'la beraber başlayan, sanatçının eser üzerindeki bireysel yargısı Barok sanatla beraber daha görünür bir hal almıştır. Bunun beraberinde geniş üslup yelpazesinin ve farklı yansımanın olması olası bir durum halinde gelmiş olabilir. Barok resimde, portreler, kahramanlık hikâyeleri, ailelerin tarihi gibi konuların işlendiği görülmektedir.

Özkan Eroğlu *Öznel Nesnel Yaklaşımlı Sanatın Tarihi* isimli çalışmasında Velazquez ile ilgili şunları söyler: "olgunluk döneminde hem klasik sanattan, hem de Barok'tan kopar. Velazquez insanı kendi yerine oturtmuştur. Doğallık adına klasik sanata ve aşırı şatafata karşı çıkmıştır. Sanatçının gördüğü gerçek şu idi:

İnsan da çevresindeki her şey gibi bir şeydir. Onlardan ayrı tutulamaz. Sanatçının asıl buluşu, içine aldığı şeyleri, titreşen renkler içinde eriten havadır(Eroğlu, 2007:289).

Resim 2:Diego Velazquez, Nedimeler, 1656, Yağlıboya, 318x276cm, Prado Müzesi, Madrid

Web:[https://tr.wikipedia.org/wiki/Nedimeler_\(tablo\)#/media/Dosya:Las_Meninas_by_Diego_Vel%C3%A1zquez,_from_Prado_in_Google_Earth.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Nedimeler_(tablo)#/media/Dosya:Las_Meninas_by_Diego_Vel%C3%A1zquez,_from_Prado_in_Google_Earth.jpg)
6.04.2022,(10.12) tarihinde alınmıştır.

Bu bağlamda “Nedimeler” isimli tabloya bakıldığında, çalışma tuval üzerine yağlı boya tekniği kullanılarak yapılmıştır. Resim içerisinde 10 insan figürü ve 1 köpek figürüne yer verildiği görülmektedir. Resimde ortada, aydınlık alanda prenses olduğu düşünülen figür yer almaktadır. Prensesin etrafında esere ismini veren nedimleri, bir cüce, mürebbiyesi ve diğer hizmetkârlar resmedilmiştir.

Resim 2'den ayrıntılar

Arka planda duvar üzerinde bir aynaya yer verilmiştir. Bu ayna resimde gizemli bir atmosferin sağlayıcısı durumundadır. Bu yüzeyin ayna olduğunu izleyiciye düşündürdüren ise dokusal olarak ortaya koyduğu farktan anlaşılmaktadır. Bununla birlikte resimde aydınlık ve karanlık alanlar hâkimdir. Aynanın bulunduğu karanlık alan içerisinde ayna üzerindeki etkili parlaklıklar bu nesnenin ayna olduğu fikrini pekiştirir durumdadır. Aynadaki yansımada görülen figürlerin kral ve kraliçe olduğu varsayımı yapılabilir.

Bu yansıma hakkında farklı görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşlerin biri; sanatçının boyamakta olduğu resme ait bir yansıma olduğudur. Bir diğeri ise kral ve kraliçenin resmin izleyici konumunda olduğu ve prensesin bakışının bu sebeple karşıya doğru olduğu üzerinedir.

“Fransız düşünür Michel Foucault (1926-1984) *Kelimeler ve Şeyler* adlı kitabında, gören miyiz (bakan), görülen miyiz (bakılan) sorusundan hareketle, Velazquez’in Las Meninas’ta klasik temsilin temsilini yaptığını öne sürer”(Öndin, 2018:411).

Bu doğrultuda Kral ve Kraliçe gölgeli alan içerisinde oluşturulan aydınlık bir yansıma da resme dâhil olmuşlardır. Böylece tabloda yer alan kişiler izleyiciye değil, izleyici yerine konumlandırılmış kral ve kraliçe'ye yönlendirilmiştir.

Resim 2'den ayrıntılar

“Aynanın yansıttığı çehre, aynı zamanda onu seyretmektedir; tablonun bütün kişilerine bakanlar, aynı zamanda seyirlik bir sahne olarak sunulmuştur. Tablo bütün olarak, onun için bir sahne olduğu sahneye bakmaktadır. Bakan ve bakılan böylece iki anın, tablonun iki açısından birbirinden çözülmüş olan aynanın açtığı saf karşılık: solda ters dönmüş tuval ve dış nokta onun sayesinde tam bir seyir haline gelmektedir; sağda yere uzanmış köpek, tablonun ne bakan ne de hareket eden yegâne unsuru; çünkü büyük çıkıntıları ve ipeksi tüyleri arasında oynayan ışıkla, yalnızca bakılmak için yapılmıştır”(Foucault, 2006:41, Akt: Öndin, 2018:411).

Sanatın Öyküsü kitabında Gombrich;“Velazquez'in, fotoğraf makinesinin bulunmasından çok daha önce, gerçek bir anı durdurmayı başardığını düşünüyorum”(Gombrich, 2002:408) yorumunu yaparak, Velazquez'in izleyiciyi bir sahne karşısındaymiş etkisiyle karşı karşıya bıraktığını belirtmiştir.

Resmin yapıldığı döneme de İspanya'nın güçlü devletlerarasında yer aldığı ve Diego Velazquez'in de saray ressamlığı konumunda olduğu bilinmektedir. Bu sebeple kraliyet ailesine ait olan bu resim son derece ciddi olmak durumundadır. Ancak sanatçının üslubu ve tekniği bu resmi iki türün etkisi çerçevesinde şekillendirmiştir. Bunlar; günlük yaşam sahnelerinin resmedildiği janr resmi olarak adlandırılan türün özelliklerini yansıtmaktadır. Anlık ve samimi bir sahne gibi görünmesi bu etkiyi destekler niteliktedir. Ancak resmin portre özelliği de yadsınamaz bir durumdur. Bu sebeple sanatçının, iki tekniği de resminde kullandığı söylenebilir.

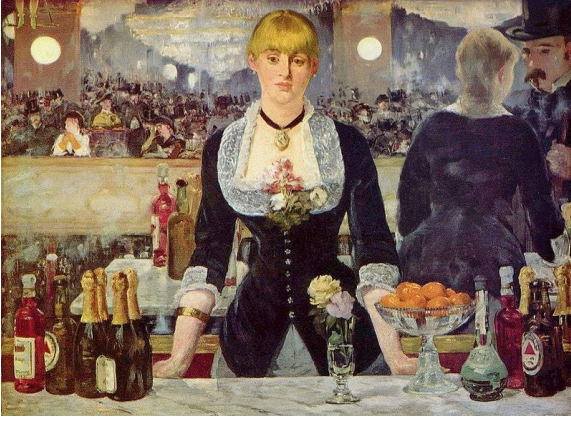
Edouard Manet-Folies-Bergere'de Bir Bar

İzlenimcilik (Empresyonist) akımı ismini Claude Monet'in '*İzlenim: Gün Doğumu*' isimli tablosundan almaktadır. Eserlerdeki konunun doğadan bir izlenim olması sebebiyle akıma izlenimcilik ismi verilmiştir. Sanatçılar bu dönemde geleneksel kalıpları kullanmak yerine, gerçeği aradıkları ve yansıttıkları eserler ortaya koymuşlardır.

Empresyonist dönem içerisinde konumlandırılan sanatçı Eduoard Manet'in de dönemin etkilerinin eserlerinde hâkim olduğu bir üsluptan söz edilebilir. Bu etki ışık ve fırça vuruşlarıyla kendini göstermektedir.

Edouard Manet'nin, eserlerinde klasik tablolardan etkilendiği bilinmektedir. Sanatçı açık havada uzun süre çalışmamış, çalışsa bile figüre daha fazla önem verdiği eserler üretmiştir. İzlenimci sanatçılardan farklı olarak renk paletinden siyah, gri ve beyaz renkleri çıkarmamıştır. Eserlerinde koyu alanlar aydınlatılmış, gölgeli alanlara renk verilmiş ve içerisinde ayna kullanılan çalışmada olduğu gibi derinlikler geniş yüzeyler halinde yayılmış durumdadır

Sanatçının bu araştırmaya konu olan eseri, 1882 tarihli '*Folies- Bergere'de Bir Bar*' isimli tablosudur. Sanatçının ölmeden önce tamamladığı son yapıtıdır. Çalışmaya bakıldığında, resmin merkezine konumlandırılmış bir kadın figür görülmektedir. Figürün ön planında, mermer dokuya sahip bar ve üzerinde içecek şişeleri, meyve tabağı ve bir çiçek bulunmaktadır. Arka planda ise bir yansımanın hâkim olduğu görülmektedir.

Resim3: Edouard Manet,(1832), Yağlıboya, 93cmx 130cm, Courtauld Galerisi, Londra.

Web:https://tr.wikipedia.org/wiki/FoliesBerg%C3%A8re%27de_Bir_Bar#/media/Dosya:Edouard_Manet_004.jpg

Bu yansıma İzlenimci(Empresyonist) bir tavırla resmedilmiştir. Oldukça karmaşık ve belli belirsiz sınırları olan figür grubu arka planda yansıması olan mekânı doldurmaktadır.

Resimde kullanılan kadın figürü ile çalışmanın sağ tarafında yer alan erkek figürünün yerlerinden yola çıkarak, çalışmada teknik bir hatanın olup olmadığı üzerine birçok görüş belirtilmiştir.

Spence, *Manet, Yeni Bir Gerçeklik* isimli çalışmasında konu ile alakalı şunları söylemiştir: “birçok eleştirmen ve sanat tarihçisi bu konuda uzlaşma arayışındadır. Eğer tabloda bir mantık aranacaksa, aynada görünen adamın Suzon’un önünde durması gerekirdi. Bar resme bakanın tam karşısında ama yansıma açısı tümüyle yanlış. Eğer Manet çok temel bir hata yapmadıysa, tabloya bakıldığında adamın da görünmesi gerekirdi”(Spence,2001:24).

Bu doğrultu da sanatçının bu kasıtlı olduğu düşünülen hatayı neden yapmış olduğu merak konusu olmuştur.

SONUÇ

Sanatın tarihine bakıldığında, her dönem sanatı besleyecek farklı olayların olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak resim sanatı özelinde bakılacak olunursa, resimin anlatım biçimi ve konusu sanatçıların her zaman üzerine düşündükleri bir problem olmuştur. Bu bağlamda araştırmanın konusu olan ayna, bu problemlerden biri olarak görülebilecekyansıma metaforu ile ilişkilendirilebilir.

Leonardo çalışma defterlerinde resamlara, “ayna gibi davranmalarını”, zihinlerini “aynanın yüzeyi kadar berrak” tutmalarını ve atölyelerinde kendi çalışmalarının gidişatını farklı bir gözle değerlendirmeleri için düz bir ayna bulduklarını durmadan tekrarlamıştır(Bird,2016:81).

Çalışmanın temel konusu olan ayna, Jan Van Eyck’in çalışmasında dış bükey olarak görülmektedir. Detaylarla dolu olan bir nikâh töreni olan bu resim ayna sayesinde sanatçının ve şahidin orda olduğunu belgeler durumdadır. Rönesans ile gelişmeye başlayan sanatçının eserlerinde öznel bir tavır kullanması ve imzasını atması bu eserde dehâkim bir özellik olarak karşımıza çıkmıştır.

Bir diğer sanatçı ve eseri, Diego Velazquez ve “Nedimeler” isimli çalışmasıdır. Resimdeki ayna, dönemin önemli özelliği olan ışık-gölge kullanımı sayesinde belirgin bir şekilde görülmektedir. Sanatçının kendine de yer verdiğiçalışmadaki yansıma, resmin farklı yorumlara açık olmasına olanak sağlamış ve gizemli bir atmosfer oluşturmuştur.

Son olarak Edouard Manet de izlenimci üslupla aynayı kullandığı “izlenim” isimli çalışmasında, sanatçı psikolojik bir izlenim sunarak görünen hikâyenin ardında başka bir görüntü ve hikâye oluşturduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Artut, K.,(2013), *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*, Yedinci Baskı, Ankara:Anı Yayıncılık.

Bird,M.,(2016), *Sanatı Değiştiren 100 Fikir*, (Çev. Deniz Öztok), Birinci Basım, İstanbul:Literatür Yayınları.

Eroğlu, Ö.,(2007), *Öznel Nesnel Yaklaşımlı Sanatın Tarihi*, Birinci Baskı, İstanbul:Pegasus Yayıncılık.

Gombrich, E.H.,(2002), *Sanatın Öyküsü*, (Çev.Erol Erduran ve Ömer Erduran), Üçüncü Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hodge, S.,(2018), *Gerçekten Bilmeniz Gereken 50 Sanat Fikri*,(Çev. Emre Gözgülü) Yedinci Baskı, İstanbul: Domingo Yayınevi.

Melchior- Bonnet, S.,(2007), *Aynanın Tarihi*,(Çev. İsmail Yerguz), Birinci Baskı, Ankara:Dost Kitabevi.

Öndin, N., (2018),*Barok resim ve heykel sanatı*, Birinci baskı, İstanbul:Hayalperest Yayınevi.

Özdemir, M.,(2010), Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1):323-343.

Spence, D.,(2001), *Manet, Yeni Bir Gerçeklik*,(Çev. Nimetullah Üner), İstanbul:Alkım Yayınevi.

Sivri, M., Angın, Z.,(2021), *Dünya ve Türk Kültüründe Tarihi, Mitik ve Ekinse Açından "Ayna"nın Yeri*, Folklor Edebiyat Dergisi, 27(1): 29-46.

Sümer, N.,(2017), *Mitolojik ve Dinsel Bir Sembol Olarak Ayna*, Uluslararası Sosyal Çalışmalar Dergisi, 10(52): 1367-1375.

Yıldız, N.,(2012), *İnsanın Arayışı: Kendini Bilmek*, Felsefe Arkivi 36:7-15

İnternet Kaynakçası

Web:[https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/aynanin_icadi~:text=Bilinen%20en%20eski%20ayna%20ise,me ydana%20gelen%20obsidiyenden%20yap%C4%B1ld%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20belirlendi.5.04.2022,\(10.08\) tarihinde alınmıştır](https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/aynanin_icadi~:text=Bilinen%20en%20eski%20ayna%20ise,me ydana%20gelen%20obsidiyenden%20yap%C4%B1ld%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20belirlendi.5.04.2022,(10.08) tarihinde alınmıştır).

Web:https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Van_Eyck_-_Arnolfini_Portrait.jpg 07.03.2022,(23.36) tarihinde alınmıştır.

Web:[https://tr.wikipedia.org/wiki/Arnolfini%27nin_Evlenmesi#/media/Dosya:The_Arnolfini_Portrait,_d%C3%A9tail_\(2\).jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Arnolfini%27nin_Evlenmesi#/media/Dosya:The_Arnolfini_Portrait,_d%C3%A9tail_(2).jpg) 08.03.2022,(00.15) tarihinde alınmıştır.

Web:[https://tr.wikipedia.org/wiki/Arnolfini%27nin_Evlenmesi#/media/Dosya:The_Arnolfini_Portrait,_d%C3%A9tail_\(6\).jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Arnolfini%27nin_Evlenmesi#/media/Dosya:The_Arnolfini_Portrait,_d%C3%A9tail_(6).jpg) 08.03.2022,(00.20) tarihinde alınmıştır.

Web:[https://tr.wikipedia.org/wiki/Nedimeler_\(tablo\)#/media/Dosya:Las_Meninas,_by_Diego_Vel%C3%A1zquez,_from_Prado_in_Google_Earth.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Nedimeler_(tablo)#/media/Dosya:Las_Meninas,_by_Diego_Vel%C3%A1zquez,_from_Prado_in_Google_Earth.jpg) 6.04.2022,(10.12) tarihinde alınmıştır.

Web:[https://tr.wikipedia.org/wiki/Nedimeler_\(tablo\)#/media/Dosya:Las_Meninas_mirror_detail.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Nedimeler_(tablo)#/media/Dosya:Las_Meninas_mirror_detail.jpg) 6.04.2022,(10.20) tarihinde alınmıştır.

Web:[https://tr.wikipedia.org/wiki/Nedimeler_\(tablo\)#/media/Dosya:Detail_of_Margarita_in_Las_Meninas,_by_Diego_Vel%C3%A1zquez.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Nedimeler_(tablo)#/media/Dosya:Detail_of_Margarita_in_Las_Meninas,_by_Diego_Vel%C3%A1zquez.jpg) 6.04.2022,(10.21) tarihinde alınmıştır.

Web:https://tr.wikipedia.org/wiki/FoliesBerg%C3%A8re%27de_Bir_Bar#/media/Dosya:Edouard_Manet_004.jpg 25.04.2022, (13.23) tarihinde alınmıştır.

Web:[https://tr.wikipedia.org/wiki/Nedimeler_\(tablo\)#/media/Dosya:Picasso_Las_Meninas.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Nedimeler_(tablo)#/media/Dosya:Picasso_Las_Meninas.jpg) 01.05.2022,(01.53) tarihinde alınmıştır.

Web: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Narkissos> 25.03.2022,(10.50) tarihinde alınmıştır.